

Щ61

2264

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. Драгоманова

ЩЕРБІНІНА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

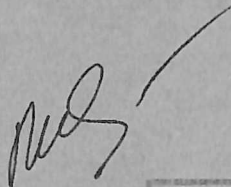
УДК 378.637.016:78

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-СТИЛЬОВИХ УЯВЛЕНЬ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

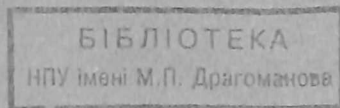
13.00.02 – теорія та методика навчання музики і музичного виховання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук



1782



Київ – 2005

НБ НПУ

імені М.П. Драгоманова



100310619

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Ніжинському державному педагогічному університеті імені Миколи Гоголя, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Ростовський Олександр Якович,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя, декан факультету
культури та мистецтв.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Афанасьєв Юрій Львович,
Державна Академія керівних кадрів культури
і мистецтв, завідувач кафедри мистецтвознавства
та експертної діяльності;

кандидат педагогічних наук, доцент
Гризоглазова Таміла Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри фортепіанного виконавства
та художньої культури.

Провідна установа: Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
кафедра педагогіки,
Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Захист відбудеться "13" квітня 2005 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова 9.

Автореферат розісланий " " березня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.М. Завадська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розбудова сучасної національної системи освіти висуває нові вимоги до підготовки фахівців мистецького профілю. У професійному становленні вчителя музики особливої актуальності набуває досвід осягнення та інтерпретації музичних творів. В руслі сучасних тенденцій гуманізації освітнього процесу перспективним є культурологічний підхід, згідно з яким підґрунтям осягнення явищ музичного мистецтва виступають узагальнюючі категорії художньої культури.

Один з напрямків педагогічного пошуку вирішення проблеми адекватного та цілісного пізнання музично-культурної спадщини пов'язаний з використанням у навчальному процесі художньо-когнітивних можливостей стильового підходу. У науковій літературі стиль розглядається як “генотип” культури (Ю.Борев), “цілісна модель світосприйняття” (В.Медушевський), “особистість, що виражається в музичних звуках” (С.Назайкінський). Ідея пізнання сутності музичних явищ крізь призму феномену стилю ґрунтується на теоріях фундаторів стилезнавства (Б.Асаф'єв, М.Михайлов, Б. Яворський), що визначають стиль як вияв специфіки музичного мислення, а вивчення принципів організації творчого мислення композитора вважають ключем до осягнення змісту музичного твору.

Усвідомленню необхідності пізнання музичних явищ на засадах стильового підходу сприяли праці О.Катрич, В.Москаленка, О.Сокола, в яких наголошується на значущості виконавської діяльності як способу об'єктивізації музичного стилю, підкреслюється взаємозв'язок композиторського та виконавського стилю, процесів творення та відтворення.

Проблема взаємозумовленості композиторського та виконавського стилю широкого та багатоаспектного висвітлення набула в науково-методичній літературі, ставши однією з головних в інструментально-виконавській інтерпретації (О. Гольденвейзер, Г.Коган, Є. Ліберман, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, Д.Рабінович, С.Савшинський, С.Фейнберг та ін.).

Важливість досвіду інтерпретації музики різних епох для професійної діяльності вчителя музики актуалізує значущість стильових засад в інструментально-виконавській підготовці студентів музично-педагогічних факультетів. Проте в галузі музично-педагогічної освіти дослідницький пошук вчених з означеної проблеми представлений лише окремими працями щодо виконавського стилю (В.Антонюк, Є. Йоркіна), розвитку музично-стильового досвіду школярів (М. Красильникова, О. Критська, Л. Школяр), стильового аналізу твору як засобу естетичного виховання (О. Рябініна). Найповніше проблема реалізації художньо-пізнавальних властивостей стилю розглядається в роботі В.Буцяк, де досліджуються питання вдосконалення фортепіанної підготовки на засадах історико-стильового підходу.

Незважаючи на глибину й теоретичну фундаментальність вивчення феномену стилю, визнання його пріоритетності в інструментально-виконавській інтерпретації, до цього часу немає спеціальних досліджень, які б розкривали механізми усвідомлювання стильових явищ виконавцем, слухачем. Суперечність між необхідністю та браком ефективних способів формування музично-стильових уявлень в системі інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики визначила проблему даного дослідження.

За висновками психологів уявлення як результат минулого досвіду відіграють важливу роль в пізнавальних процесах (І.Павлов, С.Рубінштейн). Рухливість уявлень (здатність до збагачення, трансформації) зумовлює їх значущість у творчій діяльності, зокрема музичній (С.Волков, Р. Гржибовська, Б. Теплов). Істотне значення щодо визначення сутності музично-стильових уявлень мало з'ясування специфіки музичного мислення, що в науковій літературі розглядається як "мислення музично-образними уявленнями" (М.Михайлов), а також можливості існування стилю у вигляді "більш або менш яскравих чуттєвих уявлень" (С. Шип).

Дослідження сутності та структури музично-стильових уявлень, їх функціональних властивостей у навчально-пізнавальній діяльності дали змогу розробити методiku їх поетапного формування у процесі інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

Соціальна та педагогічна значущість досліджуваної проблеми, недостатнє висвітлення її в науковій літературі, пошуки шляхів подолання характерної для сучасної музично-педагогічної практики розірваності між нормативно-технічним та художньо-творчим компонентами професійної підготовки майбутніх учителів музики, зумовили вибір теми дисертації: "Формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки".

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри музичної педагогіки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя за темою: "Проблеми фахової підготовки сучасного вчителя музики". Тему дисертації затверджено вченою радою Ніжинського державного педагогічного університету імені М.Гоголя (протокол № 5 від 25.01.2001р.) й узгоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 6 від 19.06. 2001р.).

Об'єкт дослідження: процес інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження: формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування музично-стильових уявлень студентів музично-педагогічних факультетів.

Концептуальні ідеї дослідження ґрунтуються на визнанні стильової домінанти в музично-інтерпретаторських процесах. Музично-стильові уявлення розглядаються як невід'ємний компонент художньої свідомості, який сприяє активізації процесів осягнення та відтворення сутності музичних явищ. Пріоритетними напрямками формування музично-стильових уявлень студентів визначаються організація навчального матеріалу на засадах полістилістики та порівняння, розширення досвіду сприймання в єдності з аналітичним осмисленням різностильової музики. Творче втілення музично-стильових уявлень у виконавській та педагогічній діяльності виступає фактором, що інтенсифікує процес їх подальшого розвитку.

Гіпотеза дослідження: ефективність формування музично-стильових уявлень майбутнього вчителя музики забезпечується за умов поетапного збагачення стиле-слухового досвіду, розширення мистецького тезаурусу, об'єктивації різностильових уявлень у виконавській інтерпретації та педагогічній діяльності.

Завдання дослідження:

- висвітлити специфіку музично-стильового феномену, розкрити сутність поняття “музично-стильові уявлення”, визначити їх зміст та структуру;
- здійснити аналіз стану проблем формування музично-стильових уявлень у теорії та практиці музично-педагогічної освіти;
- визначити критерії і показники та встановити рівні сформованості музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики;
- обґрунтувати педагогічні умови оптимізації формування музично-стильових уявлень у процесі інструментально-виконавської підготовки студентів;
- розробити та експериментально перевірити методику поетапного формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики.

Методологічними та теоретичними засадами дослідження виступили теоретичні положення сучасного мистецтвознавства щодо цілісного пізнання мистецьких явищ (Ю.Афанасьєв, Ю.Борєв, М.Каган), філософські концепції про сутність феномену стилю (Аристотель, Г.Вольфлін, Й.Гете, О.Лосєв), провідні положення психології щодо функціональних властивостей уявлення (І.Павлов, С.Рубінштейн, Б.Теллов), концептуальні позиції музикознавства з проблем стилю (Б.Асаф'єв, М.Михайлов, В.Медушевський, Є.Назайкінський, С.Шип), наукові розробки з питань стилевідповідності музично-виконавської інтерпретації (О.Катрич, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, В.Москаленко, Б.Яворський), сучасні наукові праці з теорії та методики навчання музики (Л.Горюнова, Т.Гризоглазова, Г.Падалка, О.Ростовський, О. Рудницька, Л.Школяр, О.Щолокова).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використані методи *теоретичного* та *емпіричного* рівнів. До першої групи увійшли методи теоретичного аналізу і синтезу, абстрагування та ідеалізації, моделювання і конкретизації теоретичного знання. Ці методи сприяли осмисленню суті музично-стильового феномену, розкриттю теоретичних основ та створенню змістовно-компонентної моделі формування музично-стильових уявлень. До групи емпіричних методів увійшли: анкетування, тестування, опитування, бесіда, рейтинг, педагогічне спостереження, вивчення навчальної документації, педагогічний експеримент (діагностувальний та формувальний), статистичні та графічні методи обробки експериментальних даних. Ці методи сприяли ефективності педагогічних впливів, забезпечували об'єктивність діагностичних даних та достовірність отриманих результатів.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось у три етапи.

На першому етапі (1998-2000 рр.) проаналізовано науково-методичну літературу з обраної проблеми, теоретично осмислено тему дослідження, обгрунтовано її актуальність, вихідні методологічні положення процесу становлення музично-стильових уявлень, визначено педагогічні умови та розроблено методику поетапного формування музично-стильових уявлень у процесі інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

На другому етапі (2000-2004 рр.) досліджено фактичний стан сформованості музично-стильових уявлень студентів (констатувальний експеримент), здійснено апробацію експериментальної методики формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки (формувальний експеримент).

На третьому етапі (2004р.) проведено порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального експериментів, узагальнення здобутих даних, формулювання висновків.

Експериментальною базою дослідження стали Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя, Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут. Загалом експериментальним дослідженням було охоплено 284 особи.

Наукова новизна дослідження. Конкретизовано поняття “музично-стильові уявлення”, визначено їх зміст та структуру. Вперше визначено принципові засади, педагогічні умови та розроблено методику поетапного формування музично-стильових уявлень, спрямовану на удосконалення інтерпретаторських умінь майбутніх учителів музики; представлено змістовно-компонентну модель формування музично-стильових уявлень у процесі інструментально-виконавської підготовки; створено систему критеріїв та показників сформованості музично-стильових уявлень.

Практичне значення дослідження визначається тим, що його висновки та експериментальні дані можуть становити підґрунтя для оновлення змісту та методики викладання дисциплін інструментально-виконавського циклу, навчальних програм з музично-виконавських дисциплін. Матеріали дослідження можуть мати практичне застосування в діяльності викладачів музичних закладів середньої та вищої освіти, вчителів музики шкіл мистецтв та загальноосвітніх шкіл.

Вірогідність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечується системним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; застосуванням комплексу методів науково-теоретичного пошуку; об'єктивністю критеріїв та показників дослідження; використанням математичних методів обробки результатів констатувального та формувального експериментів; ефективністю впровадження результатів у практику.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювались на міжнародних конференціях: “Музична культура в системі освіти: міжнародний досвід”(Луганськ, 2000); “Інновації у вищій освіті” (Київ, 2003); “Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: теоретичні та методичні засади розвитку” (Суми, 2004); на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Основні напрями навчання, виховання та всебічного розвитку особистості молодших школярів у світлі Державного стандарту початкової загальної освіти (проблеми, пошук, перспективи)” (Чернігів, 2001); “Сучасні педагогічні технології у вищих педагогічних закладах освіти”(Ніжин 2001); “Творчий розвиток студентів засобами музичного мистецтва” (Ніжин, 2002); на звітних науково-практичних конференціях Ніжинського державного педагогічного університету імені М.Гоголя, фахових методичних семінарах (Ніжин, 1999-2004).

Основні положення дослідження впроваджено у навчально-виховний процес музичного факультету Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 01/1473, від 12.11.04р.); факультету початкового навчання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка (довідка №04-11/763, від 09.11.04р.); музично-педагогічних факультетів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 712-40/03, від 15.11.04р.) та Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту (довідка № 393, від 08.11.04р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації відбито у 11 публікаціях, з яких 7 – у провідних фахових виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних літературних джерел (239 найменувань, з них 8 – іноземною мовою) та додатків на 33 сторінках. Повний обсяг дисертації – 235 сторінок, з них 175 сторінок основного тексту. Робота містить 13 таблиць, 4 схеми, діаграму, графік.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; сформульовано гіпотезу; окреслено методологічні та теоретичні засади дисертаційної роботи; охарактеризовано методи дослідження; висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи; наведено відомості про послідовність і зміст етапів науково-дослідної роботи, апробацію її результатів.

У **першому розділі** – “Теоретичні основи дослідження” – дається детальний аналіз філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження. На цій основі розглядається сутність стильового феномену, специфіка музичного стилю, значущість стильового аспекту у музично-виконавській діяльності; розкривається зміст і компонентна структура музично-стильових уявлень, їх психологічно-регулювальне значення для розвитку художнього мислення студентів; теоретично обґрунтовуються педагогічні умови оптимізації процесу формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики.

Ретроспектива та зіставлення численних наукових підходів до даної проблеми дали змогу визначити універсальний статус художнього стилю в процесах становлення та розвитку духовної культури; виділити стійкі ознаки, притаманні як загальному поняттю стилю, так і стилю в окремому виді мистецтва (у тому числі й музичного). Ці ознаки складають головні властивості стилю і набувають значення *сутнісних ознак*. До них віднесено: духовність, типологічність, цілісність, інваріантність, змістовність форми.

Різноманітність видів мистецтва зумовлює неоднорідність змісту художнього стилю. Специфіка музичного стилю пов'язана з інтонаційною природою музичного мистецтва і виявляється у диференціації інтонаційного змісту музичного твору. Обґрунтоване в працях Б.Асаф'єва поняття інтонації, що вважається виявом соціально та історично детермінованої людської свідомості, є у дослідженні вихідною позицією щодо розуміння музичного стилю як психологічно зумовленої специфічності музичного мислення (В.Москаленко). Поряд з цим, системний аналіз різноманітних інтерпретацій музичного стилю в працях Б.Асаф'єва, В.Медушевського, М.Михайлова, Є.Назайкінського, С.Скребкова, С.Шипа, Б.Яворського зумовив його розуміння нами як багаторівневої, організованої за діалектичним принципом єдності загального та особливого, системи образного мислення і музичних засобів, музично-інтонаційний зміст якої, зумовлений соціально-історичними та індивідуально-психологічними чинниками, відбивається в окремому музичному творі.

Об'єктивація музичного стилю в окремому музичному творі актуалізує проблему музично-виконавської інтерпретації. Ґрунтуючись на усталеному в

науковій літературі розумінні виконавської інтерпретації як “другого творення” (А.Рубінштейн), “відтворення” (Б.Асаф’єв), “переінтонування” (О.Катрич, В.Москаленко), ми дійшли висновку щодо необхідності осягнення змісту музичного твору шляхом пізнання специфіки творчого мислення композитора.

У світлі взаємозумовленості композиторської та виконавської творчості у дослідженні розглядається ряд питань, пов’язаних з адекватним відтворенням музичного змісту. Серед проблем, що не дістали однозначного вирішення у науковій літературі, виділяється складністю проблема декодування нотного тексту. Зіставлення суперечливих позицій відомих вчених-музикантів (Ю.Кочнев, С.Ліберман, А.Малінковська, О.Ніколасв) дало змогу уточнити поняття авторського тексту музичного твору як декодованого виконавцем авторського нотного запису музичного твору, що найточніше відбиває особливості стилю композитора і є вихідним пунктом виконавської інтерпретації.

Результати дослідження показали, що, незважаючи на усвідомлення значущості стильового підходу до пізнання художніх явищ, поза увагою сучасної педагогічної науки залишаються механізми осягнення музично-стильового феномену, способи реалізації когнітивно-пізнавального потенціалу стилю у виконавсько-інтерпретаторській роботі майбутнього вчителя музики.

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми в контексті сьогоденної практики навчання студентів музично-педагогічних факультетів дав змогу визначити її найважливіші аспекти: стихійність набуття музично-стильового досвіду та його відірваність від потреб майбутньої професійної діяльності вчителя музики; звуженість художньо-стильового кругозору студентів; домінування інтуїтивних способів осягнення музично-стильових явищ; обмежене використання теоретичних знань у виконавській діяльності.

Ґрунтуючись на теоретичному дослідженні феномену стилю, специфіки музичного мислення та функціональних властивостей уявлень в контексті пізнавальних процесів, було визначено спосіб інтенсифікації пізнання та осягнення музичних явищ шляхом формування музично-стильових уявлень студентів. Сформульовано таке визначення: *музично-стильове уявлення* – це утворений в результаті стилю-слухового та аналітичного досвіду і збережений в свідомості особистості образ музичних творів, яким притаманний певний спосіб інтонаційно-художнього вираження і відповідний вибір музичних засобів, зумовлений соціально-історичними та індивідуально-психологічними чинниками.

У ході дослідження було визначено *структуру* музично-стильових уявлень, яку складає комплекс взаємодіючих компонентів: емпіричний, аналітичний, креативний, операціональний.

Емпіричний компонент пов’язаний зі становленням стилю-слухового досвіду, музично-стильового кругозору; здатністю утримувати в пам’яті значну кількість шедеврів музичного мистецтва, що предметно репрезентує в свідомості певні

музичні стилі; спроможністю до збагачення новими деталями музично-стильових уявлень під час повторних сприймань творів різних епох, стильових напрямків, композиторів; спрямованістю механізмів пам'яті на накопичення "інтонаційно-стильового музичного словника", здійснення стиле-слухової атрибуції у процесі сприймання музичних творів різної стильової належності.

Аналітичний компонент виявляється в осмислюванні результатів емпіричного досвіду і передбачає спроможність до поглиблення змісту музично-стильових уявлень, виокремлення та ідентифікації стильових ознак різних рівнів стильової системи; здатність до встановлення причинно-наслідкових зв'язків стильових явищ, актуалізації музикознавчої інформації про розвиток музичного мистецтва, соціально-культурний контекст процесу становлення стильових систем та індивідуальних стилів; готовність до декодування нотного тексту музичних творів різних стилів.

Креативний компонент передбачає творче переосмислення результатів сприймання і ґрунтується на індивідуально-особистісному підході до досягнення музично-стильових явищ, суб'єктивному відтворенні інтонаційно-стильової специфіки музичних творів, потребі виявлення в музиці духовно співзвучних стильових рис, спроможності до становлення творчо-продуктивних музично-стильових уявлень, здатності до оригінального втілення музично-стильових уявлень у процесі інтерпретації музичних творів.

Процесуальна природа музично-стильових уявлень зумовила необхідність виокремлення *операціонального компоненту*, що ґрунтується на спроможності до оперування стильовими атрибутами у процесі сприймання музичних творів, трансформації музично-стильових уявлень на основі конкретизації, порівняння, абстрагування, узагальнення різноманітних стильових ознак; здатності до маніпулювання образами художньої свідомості, конструювання оригінальних музично-стильових образів шляхом синтезування одиничних музичних та позамузичних уявлень; готовності здійснювати цілеспрямоване коригування процесів звукової об'єктивації музично-стильових уявлень.

Умовне виокремлення змістовно-структурних компонентів надає можливості їх цілеспрямованого розвитку у навчальному процесі.

Аналіз теоретичних засад дослідження зумовив визначення та обґрунтування *педагогічних умов* формування музично-стильових уявлень, спрямованих на розвиток художньої свідомості студентів, оптимізацію процесу становлення музично-стильових уявлень. Такими умовами визначено: цілеспрямоване формування умінь сприймання музично-стильових явищ; використання методу стильового аналізу в процесі роботи над музичним твором; розвиток виконавської техніки студента в контексті певних стильових систем. Впровадження означених умов у практику інструментального навчання передбачає певну послідовність,

оскільки кожна попередня умова є основою для реалізації в навчальному процесі наступної.

У другому розділі – “Експериментальне дослідження процесу формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики” – визначено критерії та показники сформованості музично-стильових уявлень, наведено результати констатувального експерименту, обґрунтовано методику поетапного становлення музично-стильових уявлень, розроблено змістовно-компонентну модель формування музично-стильових уявлень, проаналізовано результати формувального експерименту, доведено їх статистичну достовірність.

Змістовно-структурні особливості музично-стильових уявлень стали вихідними для дослідження їх сформованості у майбутніх учителів музики. Було визначено основні напрямки діагностувального дослідження, кожен з яких присвячено вивченню музично-стильових уявлень у контексті певної сфери навчально-пізнавальної діяльності студентів: перцептивної, інтелектуальної, праксіологічної. У відповідності до цього розроблено *критерії та показники сформованості музично-стильових уявлень студентів*.

Виходячи з наукового розуміння уявлення як результату попереднього досвіду та вихідного етапу набуття знань, критерієм сформованості музично-стильових уявлень студентів було визначено *сформованість стиле-слухового досвіду*. Показниками критерію виступили: зміст навчально-виконавського репертуару, уміння музично-стильової атрибуції, уміння оперувати стильовими атрибутами музичних творів.

Враховуючи те, що музичне мистецтво є формою вираження смислів особливої якості і властивості, які потребують певного рівня інтелектуального розвитку суб'єкта музичного сприймання, критерієм сформованості музично-стильових уявлень визначено *розвиненість мистецького тезаурусу*. Показниками даного критерію стали: повнота і системність музично-теоретичних знань, мобільність асоціативного мислення, навички усвідомлювання причинно-наслідкових зв'язків стильових явищ.

Ґрунтуючись на твердженні психологів про те, що кожна діяльність потребує необхідних для її здійснення уявлень, критерієм сформованості музично-стильових уявлень було визначено *здатність до створення стильової музично-виконавської інтерпретації*. Показниками цього критерію визнано: сформованість навичок декодування нотного тексту музичного твору, володіння стилевідповідними виражальними засобами та прийомами, продуктивність цілеспрямованого коригування процесів звукової об'єктивації музично-стильових уявлень.

Специфіка музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя вимагає не тільки певного рівня сформованості музично-стильових уявлень, але й здатності до об'єктивації надбаних уявлень у педагогічній практиці. Професійна компетентність у цьому питанні передбачає володіння методами та прийомами

формування стилевідповідного сприймання учнів, забезпечення культурологічного контексту навчального матеріалу, самостійного знаходження смислу і сутностей творів мистецтва різних епох та засобів їх розкриття перед шкільною аудиторією різної вікової категорії. Відповідно до цього критерієм сформованості музично-стильових уявлень студентів визначено *спроможність педагогічної проєкції музично-стильових уявлень*. Його показниками виступили: уміння самостійної інтерпретації творів різної стильової належності, навички оперування стильовими аналогіями у процесі навчально-педагогічної діяльності, різноманітність способів транслявання музично-стильових уявлень.

Визначення даних критеріїв та показників забезпечило можливість ґрунтовного дослідження сформованості музично-стильових уявлень, виявлення особливостей їх становлення в свідомості студентів, перспектив формування, коригування та подальшого розвитку даних уявлень у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Для вирішення завдань діагностуючого дослідження було застосовано ряд методів, поєднання яких мало забезпечити об'єктивність отриманих результатів. Проведення експерименту в умовах реального навчання зумовило використання таких методів дослідження, як педагогічне спостереження, аналіз результатів різних видів діяльності, вивчення документації, тестування, анкетування, опитування.

Обчислюючи отримані в ході експерименту дані за 12-ти бальною шкалою, ми визначили якісні *рівні сформованості* музично-стильових уявлень та виразили їх у балах: низький (1-6 балів), середній (7-8 балів), достатній (9-10 балів), високий (11-12 балів). За даними констатувального експерименту *високий рівень*, що передбачає стабільність навичок музично-стильової атрибуції, глибину та мобільність музичних знань, розвиненість асоціативно-образного мислення, стилевідповідність звукової об'єктивації музичного образу, оперування різноманітними способами транслявання музично-стильових уявлень, у студентів був відсутній. *Достатній рівень* (20,2%) виявлено у студентів, які продемонстрували широкий діапазон стиле-слухового кругозору, розвиненість слухової спостережливості, оперування значним арсеналом музичних та позамузичних асоціацій, здатність до коригування процесу звукової об'єктивації уявлень в інтерпретаторській роботі, самостійність у педагогічній проєкції музично-стильових уявлень. *Середній рівень* (37,7%) показали студенти, для яких характерним було одноманітність стиле-слухового кругозору, поверховість оцінних суджень, обмеженість навичок декодування нотного запису композиторським рівнем музичного тексту, безпорадність щодо вибору способів транслявання уявлень. *Низький рівень* (42,1%) відзначається у студентів з обмеженим стиле-слуховим досвідом, порушенням адекватного зв'язку між

музично-стильовими уявленнями та процесом їх звукової об'єктивзації, слабкою здатністю до оперування стильовою інформацією.

Загалом отримані в результаті констатувального експерименту дані вказують на те, що стильовий аспект не набув значення пріоритетного в процесах інтерпретування музичного твору. Становлення музично-стильових уявлень в системі інструментально-виконавської підготовки відбувається здебільшого стихійно, спонтанно реалізуючись у виконавській інтерпретації та обмежено використовуючись у педагогічній практиці. Виявлена у студентів нерівномірність розвитку компонентів музично-стильових уявлень свідчить про те, що їх формуванню не надається належної уваги в класі інструментально-виконавської підготовки.

Зіставлення даних щодо реального стану сформованості музично-стильових уявлень з вимогами до фахової підготовки майбутнього вчителя музики зумовило необхідність здійснити істотний вплив на їх розвиток. Для забезпечення формування музично-стильових уявлень було розроблено експериментальну *методику*, сутність якої полягає у поетапному формуванні музично-стильових уявлень у напрямку від фрагментарних до цілісних, від одиничних до загальних, від репродуктивних до творчо-продуктивних шляхом цілеспрямованого розвитку їх змістовно-структурних компонентів.

У контексті експериментального дослідження методика поетапного формування музично-стильових уявлень відбиває загальну логіку та *етапи* їх розвитку, а саме: інформаційно-накопичувальний, інформаційно-синтезуючий, креативно-моделюючий. Кожний з визначених етапів характеризується певною метою та завданнями, вирізняється особливостями змісту. Основою реалізації поетапної методики виступила *змістовно-компонентна модель* формування музично-стильових уявлень. Її складас сукупність принципів, методів та прийомів навчання студентів, спрямованих на розв'язання завдань формувального експерименту. Формування музично-стильових уявлень передбачає пріоритетний розвиток їх окремих компонентів, актуалізацію відповідних принципів навчання та диференціацію методів і прийомів формування музично-стильових уявлень на провідні та супутні на кожному з етапів експерименту.

Логіка розвитку змістовно-структурних компонентів музично-стильових уявлень підпорядковувалась закономірностям становлення уявлень у свідомості музиканта (набуття емпіричного досвіду, його аналітичне осмислення, творче переосмислення). Актуальність становлення операціонального компоненту, набуваючи конкретного змісту на відповідних етапах, зберігалась упродовж усього експерименту.

Підґрунтям формування музично-стильових уявлень виступили певні *принципи* навчання. Потреба у створенні "стильового середовища" (В.Медушевський), необхідного для пізнання музично-стильових явищ, зумовила

пріоритетність принципу організації навчального матеріалу на засадах полістилістики та порівняння, який виступив наскрізною лінією впродовж усіх етапів формуючого експерименту і дав змогу вирішити проблему компонування навчально-виконавського репертуару, що розглядається основою набуття музично-стильових уявлень, забезпечити активне осягнення музично-стильових явищ у процесі їх порівняння.

Поряд з цим, інші принципи навчання вступали в дію поетапно, набуваючи пріоритетності на відповідних етапах експерименту. Актуальність принципу інформаційного забезпечення навчання було зумовлено потребою в інтенсивному накопиченні інформації, необхідної для становлення та розвитку музично-стильових уявлень студентів (на першому етапі). Зорієнтованість експериментальної роботи на формування у студентів навичок самостійного осмислення та творчого переосмислення накопиченої художньо-стильової інформації визначила актуальність принципів поступового розширення сфери самостійного навчання (на другому етапі) та урізноманітнення форм і видів діяльності (на третьому етапі).

В умовах дефіциту навчального часу доцільним виявилось врахування *чинників оптимізації* формування музично-стильових уявлень: використання у процесі компонування навчально-виконавського репертуару стилістично яскравих творів, що надало можливості студентам у “концентрованому” вигляді сприймати характерні риси певного стилю, прискорюючи процес їх усвідомлення (перший етап); впровадження повторного виконання творів, що сприяло поглибленню їх осягнення, вдосконаленню технічного рівня виконання (другий етап); активізація концертної діяльності, що виступила стимулом розвитку продуктивних уявлень (третій етап); урізноманітнення форм навчання на засадах комбінаторики, що забезпечило зростання обсягу музично-стильової інформації, розширення стильового кругозору (впродовж всіх етапів).

Відповідно до закономірностей розвитку музично-стильових уявлень здійснювалось впровадження в процес навчання *методів* формування даних уявлень. На першому етапі переважали методи, спрямовані на розвиток емпіричного компоненту уявлень, серед яких провідним вважався метод інтонаційно-стильового осягнення музики. Акцентуація аналітичного компоненту на другому етапі експерименту передбачала пріоритетність методу стильового аналізу. Інтенсифікація формування креативного компоненту музично-стильових уявлень ґрунтувалась на методі виконання творчих завдань.

Забезпечення дієвості методів розвитку музично-стильових уявлень передбачало використання відповідних *прийомів* навчання та створення певних *педагогічних ситуацій*. На першому етапі переважали прийоми моделювання за аналогією (зорієнтовані на засвоєння інформації) та практично-репродуктивні ситуації. На другому етапі використовувались прийоми, засновані на аналітичних

операціях (обґрунтування, доказ, самооцінювання) та ситуації дослідно-пізнавальної активності. На третьому етапі, зорієнтованому на розвиток навичок педагогічної проєкції музично-стильових уявлень, широко застосовувались прийоми активізації творчої свідомості (рецензування, дискусії, конкурсні змагання) та творчо-пошукові ситуації. Відповідно до етапів варіювались форми *педагогічного впливу*: керівництво діями студента (перший етап); коригування дій студента (другий етап); співтворчість викладача і студента (третій етап).

Виходячи зі специфіки останнього етапу та дотримуючись принципу урізноманітнення форм та видів діяльності, на завершальній фазі заключного етапу експерименту було запроваджено спецкурс "Теоретичні основи формування музично-стильових уявлень в процесі інструментального навчання", у якому в концентрованому вигляді було представлено основні аспекти стильової проблематики. Зміст курсу було спрямовано на оптимізацію умінь самостійного осягнення смислу та сутностей творів музичного мистецтва різних часів, засобів їх об'єктивації перед аудиторією різної вікової категорії. Колективна форма занять зумовила можливість застосування різних способів і прийомів розширення та збагачення музично-стильових уявлень студентів. У процесі експерименту було відібрано та відпрацьовано найефективніші з них. Впровадження спецкурсу на завершальному етапі експерименту надало цілісності дослідно-експериментальній роботі, зумовивши можливість інтегрувати та узагальнити всі аспекти експериментального дослідження.

Діагностика сформованості музично-стильових уявлень студентів передбачала впровадження єдиної системи параметрів досліджуваних явищ та критеріїв їх оцінювання для наскрізного використання впродовж всієї дослідно-експериментальної роботи. У відповідності до цього здійснювався аналіз даних формувального експерименту, в результаті якого було визначено динаміку розвитку музично-стильових уявлень студентів експериментальної групи; проведено порівняльний аналіз досягнень студентів контрольної, експериментальної груп та респондентів констатувального експерименту; перевірено достовірність отриманих даних.

Динаміка розвитку музично-стильових уявлень визначалась на основі середніх балів усіх оцінок, отриманих студентами експериментальної групи у процесі виконання контрольних завдань впродовж усіх зрізів формувального експерименту. Систематичне оцінювання виконаних завдань дало змогу графічно відобразити процес становлення музично-стильових уявлень студентів експериментальної групи за всіма критеріями (графік 1).

Графік 1

Динаміка розвитку музично-стильових уявлень студентів експериментальної групи



Порівняльний аналіз даних констатувального та формувального експериментів виявив значно вищий рівень сформованості музично-стильових уявлень у студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи та респондентами констатувального експерименту (табл.1)

Таблиця 1

Динаміка змін рівнів сформованості музично-стильових уявлень студентів

Рівні	Констат.г. опер.-т	Формувальний експеримент			
		Контрольна група		Експериментальна група	
		Поч. екс.(Ік.)	Кін. екс. (Ік.)	Поч. екс.(Ік.)	Кін. екс. (Ік.)
Низький	42,1%	54,6%	45%	52,2%	12,0%
Середній	37,7%	33,3%	34%	37,6%	39,1
Достатній	20,2%	12,1%	21%	10,2%	42,4%
Високий	0%	0%	0%	0%	6,5%

Обробка експериментальних даних методами математичної статистики підтвердила достовірність отриманих результатів з імовірністю помилки не більше 0,1%.

Виявлення вагомих переваг у становленні музично-стильових уявлень студентів експериментальної групи та доведення достовірності отриманих результатів підтверджує вірогідність висунутої нами гіпотези та дієвість запропонованої методики.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення проблеми осягнення та відтворення явищ музичного стилю, що знайшло відображення в обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики поетапного формування музично-стильових уявлень майбутніх вчителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки. Результати дисертаційного дослідження надали можливість зробити такі висновки.

Актуальність формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики зумовлена значущістю культурологічних, зокрема стильових засад у процесі пізнання мистецьких явищ. Водночас, вивчення сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів музики виявило формальне, поверхово-спрощене розуміння категорії стилю, декларативність підходів до усвідомлення стильової домінанти в процесах пізнання та відтворення музично-стильових явищ. Продуктивність осягнення творів музичного мистецтва має

забезпечити цілеспрямоване використання художньо-когнітивного потенціалу стильового підходу в навчальному процесі.

У результаті аналізу різнорідних наукових інтерпретацій музичного стилю виділено концептуальні положення дослідження: духовна сутність стильового феномену зумовлює розуміння стилю як специфічної форми творчого мислення; будучи системним явищем, що функціонує за діалектичними законами, в музичній реальності стиль виявляється в окремому музичному творі; стиль існує в свідомості людини у вигляді музично-стильових уявлень, які виступають наслідком сприймання певної кількості конкретних творів; опосередкований характер та інтонаційна природа музичного мистецтва потребують пізнання музичних явищ крізь призму взаємодії композиторського та виконавського стилю. Актуалізуючи значущість музично-виконавської діяльності, дані положення виступили підставою для розгляду цілеспрямованого формування музично-стильових уявлень студентів у процесі інструментально-виконавської підготовки як дієвого засобу оптимізації фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

У процесі дослідження “музично-стильове уявлення” розглядається як утворений в результаті стилю-слухового та аналітичного досвіду і збережений свідомістю особистості образ музичних явищ в їх стильових характеристиках. Встановлено, що це феномен інтегративного типу, цілісність якого забезпечується взаємозв'язком таких компонентів: емпіричного, аналітичного, креативного, операціонального. Умовне виокремлення змістовно-структурних компонентів відкриває перспективи спрямованого педагогічного керування процесом формування музично-стильових уявлень.

Виходячи зі структурно-змістовних особливостей музично-стильових уявлень, визначено критерії їх сформованості у студентів: сформованість стилю-слухового досвіду, розвиненість мистецького тезаурусу, здатність до створення стильової музично-виконавської інтерпретації, спроможність педагогічної проєкції музично-стильових уявлень. У процесі діагностувального обстеження виявлено незадовільний стан сформованості музично-стильових уявлень у майбутніх учителів музики. Результати дослідження вказують на те, що становлення цих уявлень відбувається здебільшого стихійно, відсутність необхідних методичних прийомів формування даних уявлень у класі інструментально-виконавської підготовки призводить до спонтанності та нерівномірності їх розвитку.

У дисертації обґрунтовано зміст експериментальної методики, сутність якої полягає у поетапному формуванні музично-стильових уявлень у напрямку від фрагментарних до цілісних, від одиничних до загальних, від репродуктивних до творчо-продуктивних. Основою поетапного формування виступила змістовно-компонентна модель формування музично-стильових уявлень, що включає: пріоритетний розвиток компонентів музично-стильових уявлень, актуалізацію відповідних принципів, поетапне впровадження методів та прийомів навчання,

варіювання педагогічних ситуацій та різновидів педагогічного впливу, врахування чинників оптимізації експериментального процесу. Доведено, що ефективність формування музично-стильових уявлень досягається за умов цілеспрямованого формування умінь сприймання музично-стильових явищ; використання методу стильового аналізу у процесі роботи над музичним твором; розвитку виконавської техніки студента в контексті певних стильових систем.

Впродовж дослідної роботи виявлено, що формування музично-стильових уявлень має спиратися на принципи інформаційного забезпечення навчання; поступового розширення сфери самостійного навчання; урізноманітнення форм і видів діяльності; організації навчального матеріалу на засадах полістилістики та порівняння, який в дослідженні вважається провідним. Педагогічний експеримент засвідчив, що організація навчання за даними принципами, різнобічно охоплюючи всі сфери навчально-пізнавальної діяльності студентів, надає упорядкованості та цілеспрямованості процесу формування музично-стильових уявлень. Експериментальна робота показала, що розроблена система творчих вправ і завдань, спрямованих на розширення стилю-слухового досвіду, формування уміння стильової атрибуції, накопичення стилевідповідних виконавських засобів та прийомів, становлення навичок оперування та транслювання уявлень позитивно впливає на розвиток художньої свідомості студентів. Дієвим виявилось поєднання індивідуальних і колективних форм навчання, що включало спецкурс, різні види концертної діяльності, комбінування форм роботи в класі основного інструменту. Доведено, що розвиток музично-стильових уявлень студентів забезпечується використанням методів та прийомів активізації музичного сприймання (методи інтонаційно-стильового осягнення музики, установки, наведення), аналітичного осмислення музичних явищ (методи стильового аналізу, порівняння музично-виконавських інтерпретацій), творчого переосмислення стильової інформації (методи втілення творчої ідеї, виконання творчих завдань).

Результативність запропонованої методики виявилась у позитивній динаміці розвитку музично-стильових уявлень студентів на всіх етапах навчання, що відбилось у розширенні стильового кругозору (перший етап), розвитку здатності до мистецько-стильових узагальнень, зростанні інтерпретаційних умінь (другий етап), активізації творчо-пошукової діяльності, опануванні навичок оперування та транслювання музично-стильових уявлень (третій етап).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Потребують подальшого вивчення питання розвитку музично-стильових уявлень на основі взаємодії різних видів музичної діяльності; актуальним є дослідження специфіки становлення музично-стильових уявлень у школярів різних вікових категорій; окремого розгляду заслуговує проблема формування індивідуального виконавського стилю студентів музично-педагогічних факультетів.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях:

1. Щербініна О.М. До проблеми авторського тексту в процесі формування виконавського стилю музиканта-педагога //Наукові записки НДПУ.- Серія: Психолого-педагогічні науки.- Ніжин, 2000.- С.64-67.

2. Щербініна О.М. Розвиток музично-стильових уявлень як проблема фахової підготовки музиканта-педагога //Наукові записки НДПУ.- Серія: Психолого-педагогічні науки.- Ніжин, 2001.- С. 118-121.

3. Щербініна О.М. Виховання виконавського стилю як чинник розвитку творчої особистості //Нові технології навчання. Науково-методичний збірник. - Випуск 30.- Київ, 2001.-С.196-201.

4. Щербініна О.М Проблема стилю у музично-виконавській інтерпретації // Наукові записки НДПУ.- Серія: Психолого-педагогічні науки. - Ніжин, 2002.- С. 115-117.

5. Щербініна О.М Шляхи формування стилю-слухового досвіду молодших школярів //Вісник ЧДПУ: Вип. 10.- Серія: Педагогічні науки.- Чернігів, 2002.- С.196-198.

6. Щербініна О.М Проблеми стилю у виконавській практиці студентів музичного факультету // Вісник ЛДПУ: №6(50).- Луганськ, 2002.- С. 45-48.

7. Щербініна О.М. Педагогічна діагностика музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики //Наукові записки НДУ.- Серія: Психолого-педагогічні науки. - № 2.- Ніжин, 2004.- С. 88-90

8. Щербініна О.М Метод інтонаційно-стильового осягнення музики в класі інструментально-виконавської підготовки //Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Інновації у вищій освіті”. -Київ, 2003.- С.167.

9. Щербініна О.М Інновації в систематизації навчально-виконавського репертуару майбутнього вчителя музики //Матеріали міжнародної наукової конференції “Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: теоретичні та методичні засади розвитку”. - Київ-Суми, 2004.- С. 190-192.

10. Щербініна О.М. Порівняльний аналіз виконавських інтерпретацій музичного твору як засіб активізації творчого мислення студента // Науково-методичний збірник. - Ніжин, 1999.- С. 118-122.

11. Щербініна О.М. Розвиток музичного сприймання як умова формування музично-стильових уявлень студентів //Вісник Глухівського державного педагогічного університету. - Серія: Педагогічні науки. - Вип. 4.- Глухів, 2004.- С. 79-83

Щербініна О.М. Формування музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики у процесі інструментально-виконавської підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання музики і музичного виховання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2005р.

У дисертації досліджено проблему формування музично-стильових уявлень, розвиток яких вважається необхідним для продуктивної інтерпретаторської діяльності майбутніх учителів музики.

Грунтуючись на теоретичному дослідженні феномену стилю та функцій уявлень у пізнавальних процесах, конкретизовано зміст поняття “музично-стильові уявлення”, визначено їх структурні компоненти: емпіричний, аналітичний, креативний, операціональний; розкрито специфіку становлення даних уявлень в інструментально-виконавській підготовці майбутніх учителів музики. Розроблено та застосовано у педагогічному експерименті систему критеріїв і показників сформованості музично-стильових уявлень, виявлено педагогічні умови, що забезпечують ефективність їх формування у студентів музичних факультетів.

Створено, експериментально перевірено методику поетапного формування музично-стильових уявлень майбутнього вчителя музики та апробовано змістовно-компонентну модель їх формування в процесі інструментально-виконавської підготовки.

Ключові слова: стиль, музично-стильові уявлення, музично-стильова атрибуція, інструментально-виконавська інтерпретація, поетапне формування музично-стильових уявлень.

Щербинина О.Н. Формирование музыкально-стилевых представлений будущих учителей музыки в процессе инструментально-исполнительской подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения музыке и музыкального воспитания. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2005.

В диссертации исследуется проблема формирования музыкально-стилевых представлений, развитие которых необходимо для успешной интерпретаторской деятельности будущих учителей музыки.

В результате анализа научно-методической литературы установлено, что проблема стиля является одной из актуальнейших в современной музыкальной науке. Вместе с тем, в сфере стилиевой проблематики остаётся нерешенным ряд вопросов, таких как: изучение механизмов осознания стилиевых явлений, корригирование процессов познания феномена стиля, поиск путей реализации когнитивно-познавательного потенциала стилиевого подхода в исполнительской деятельности.

В процессе исследования рассмотрено содержание понятия «музыкальный стиль», «представление». Конкретизировано понятие «музыкально-стилевые представления», определена их компонентная структура, функциональные качества, значимость в инструментально-исполнительской деятельности. Формирование музыкально-стилевых представлений рассматривается в диссертации как один из способов оптимизации профессиональной подготовки будущего учителя музыки.

Обобщение теоретических и эмпирических данных дало возможность выявить негативные тенденции, тормозящие развитие музыкально-стилевых представлений студентов музыкальных факультетов: ограниченность учебно-исполнительского репертуара, стихийность приобретения стиле-слухового опыта, бессистемность теоретических знаний относительно стилиевых явлений, декларативность стилиевого подхода в инструментально-исполнительской интерпретации, неразвитость стилиевой техники, отсутствие навыков трансляции музыкально-стилевых представлений.

Осмысление выявленных проблем способствовало определению педагогических условий, способствующих интенсификации процесса формирования музыкально-стилевых представлений. К ним отнесено: целенаправленное формирование умения восприятия музыкально-стилевых явлений; использование стилиевого анализа в процессе работы над музыкальным произведением; развитие исполнительской техники в контексте определённых стилиевых систем. В ходе диагностирующего эксперимента выделены критерии и определены уровни развития музыкально-стилевых представлений, конкретизирована их качественная характеристика.

Разработана и экспериментально проверена методика поэтапного формирования музыкально-стилевых представлений, направленная на развитие представлений от фрагментарных к целостным, от отдельных до обобщённых, от репродуктивных до продуктивных. Апробирована содержательно-компонентная модель формирования музыкально-стилевых представлений, включающая приоритетное развитие компонентов музыкально-стилевых представлений, поэтапную актуализацию соответствующих принципов, методов и приёмов обучения, варьирование педагогических ситуаций, использование факторов оптимизации формирования музыкально-стилевых представлений.

Основой формирования музыкально-стилевых представлений выступили принципы информационного обеспечения обучения, постепенного расширения сферы самостоятельного обучения, разнообразия форм и видов деятельности. Сущность стилиевого феномена, познание которого требует наличия стилиевого окружения, обусловила приоритетность принципа организации учебного материала на основе полистилистики и сравнения в течение всех этапов эксперимента, что дало возможность решить проблему подбора учебно-исполнительского репертуара студентов, обеспечить активное постижение музыкально-стилевых явлений в процессе их сопоставления.

В диссертации обоснована эффективность изучения стилистически ярких произведений, повторного исполнения репертуара, использования коллективных форм обучения; доказана целесообразность варьирования форм работы в инструментальном классе на основе комбинаторики.

Закономерности становления музыкально-стилевых представлений предопределили приоритетность отдельных методов их развития на соответствующих этапах эксперимента: метода интонационно-стилевого постижения музыки (первый этап), метода стилевого анализа (второй этап), метода выполнения творческих заданий (третий этап). Поэтапное внедрение данных методов в сочетании с другими методами, приёмами, формами экспериментального обучения направлено на интенсификацию развития музыкально-стилевых представлений будущих учителей музыки.

Анализ результатов исследования позволил констатировать позитивные сдвиги в развитии музыкально-стилевых представлений студентов, выявив существенные изменения в их художественном развитии: расширение стилевого кругозора, овладение методом стилевых аналогий, приобретение навыков самостоятельной интерпретации музыкальных произведений разной стилевой принадлежности, обогащение арсенала стилевой техники, освоение разнообразных способов трансляции музыкально-стилевых представлений. Полученные результаты подтвердили эффективность предложенной методики.

Ключевые слова: стиль, музыкально-стилевые представления, музыкально-стилевая атрибуция, инструментально-исполнительская интерпретация, поэтапное формирование музыкально-стилевых представлений.

Shcherbinina O.N. The formation of musical-style ideas of future music teachers at the process of instrumental performer's training.- Manuscript.

Dissertation on gaining a scientific degree of candidate of pedagogical sciences on speciality 13.00.02 – Theory and methods of teaching a music and musical education. Dragomanov National Pedagogical University, Kiev, 2005.

The problem of formation of musical-style ideas, whose development is considered necessary for productive interpretational work of future teachers of music are researched in the dissertation. Basing on theoretical reseach of the phenomenon style and functions of ideas in cognitive process, essence of the notion “musical-style ideas” has been concretized in the dissertation along with defining their structural constituents (empiric, analytical, creative, operational). Also the peculiarities of forming these ideas in instrumental-performing training of future teachers of music have been revealed. The system of criteria and the indexes of the level of the capedness of musical-style ideas has been worked out and used in pedagogical experiments. Also some pedagogical conditions, which guarantee effectiveness of their forming in the students of music faculties have been revealed; the system of method of stage-by-stage forming of musical-style ideas has been elaborated and experimentally verified and the content-componential model of their forming in the process of instrumental-performer training has been approbated.

Key words: style, musical-style ideas, musical-style attribution, instrumental-performer interpretation, stage-by-stage formation of musical-style ideas.